ט: דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין

רבי יוסי אומר לעולם אינו נהרג עד שיהיו בי שני עדיו מתרין בו. ות"מ והא תנן בפלוגתא דר' יוסי ורבנן דתנן בפלוגתא דר' יוסי אומר לעולם אינו נהרג עד שיהו בי שני עדיו מתרין בו שנאמר [1]על פי שנים עדים ואיבעית אימא כגון דאיתכחוש בבדיקות ולא איתכחוש בחקירות וקמיפלגי בפלוגתא דבן זכאי ורבנן דתנן מעשה ובדק [2]בן זכאי בעוקצי תאנים אמר רב יוסף [3]הביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדים והזימום לעדי הבעל עדי הבעל נהרגין ואין משלמין ממון חזר והביא הבעל עדים והזימום לעדי האב עדי נהרגין ומשלמין [4][ממון] ממון לזה ונפשות לזה [5]ואמר רב יוסף [6]פלוני רבעו לאונסו הוא ואחר מצטרפין להרגו לרצונו רשע הוא והתורה אמרה [7]אל תשת רשע עד רבא אמר [8][9]אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע אמר רבא פלוני

דת"כ מה יעשו שני אחים ואחד שראו באחד שהרג את הנפש ואיבעית אימא כגון שהתרו בה אחרים ולא התרו בה עדים וקמיפלגי בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן [6]דתנן רבי יוסי אומר לעולם אינו נהרג עד שיהו פי שני עדיו מתרין בו שנאמר [1]על פי שנים עדים ואיבעית אימא כגון דאיתכחוש בבדיקות ולא איתכחוש בחקירות וקמיפלגי בפלוגתא דבן זכאי ורבנן דתנן מעשה ובדק [2]בן זכאי בעוקצי תאנים אמר רב יוסף [3]הביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדים והזימום לעדי הבעל עדי הבעל נהרגין ואין משלמין ממון חזר והביא הבעל עדים והזימום לעדי האב עדי נהרגין ומשלמין [4][ממון] ממון לזה ונפשות לזה [5]ואמר רב יוסף [6]פלוני רבעו לאונסו הוא ואחר מצטרפין להרגו לרצונו רשע הוא והתורה אמרה [7]אל תשת רשע עד רבא אמר [8][9]אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע אמר רבא פלוני

מיתה זה לאשה ומשלומין זה לאב לאו עלייהו רמו לשלומי אלא על הבעל שהרי על ידן הבעל בא לשלם לאב דכל זמן אלא הבית הבעל עדים שזינתה תחתיו אינו מתחייב לשלם מאה סלע על ידי עצמו כדאמרינן בכתובות (דף מו.) דלא קרינא ביה ואם אמת היה וגו' (דברים כב) דבלאו עדים לא מיקטלא הלכך אינו נמי לא מיחייב אלא אם כן הבית עדים שזינתה והחמו: **והזימום לעדי האב.** היאך אתם מזימים את אלו לומר שעמכם היו במקום פלוני והלא אתם עמנו הייתם במקום פלוני: **עדי האב נהרגין.** שלא להרוג עדי הבעל: **ומשלמין ממון.** מאה כסף לבעל שבאו לחייבו כשהזימו את עדיו: **ממון לזה.** לבעל: **ונפשות לזה.** והנהרגין כשביל העדים דקסבר רב יוסף כי פטר רחמנא מתחייב בנפשו מן המשלומין היכא דמיתה וממון משום חד קתני עליה: **פלוני רבעו.** במשכב זכור: **לאונסו.** על כרחו: **הוא ואחר.** הנרבע הזה כשר להעיד עליו ואם יש אחר עמו נהרג הרובע על פיהם: **אל תשת רשע עד.** דכתיב (שמות כג) אל תשת ידך וגו': **רבא אמר.** אין אדם נפסל לעדות בהולאת פיו דאדם קרוב אצל עצמו הלכך אין אדם יכול לשום עצמו רשע כלומר על עדות עצמו אינו נעשה רשע שהרי מורה פסלה קרוב לעדות ונהרג הרובע דפלגינן דיבורא ומהימנינן ליה לגבי חבריה ולא מהימנינן ליה לגבי דידיה לפסול לעדות:

פלוני

דת"כ מה יעשו שני אחים ואחד שראו באחד שהרג את הנפש. כשר עמהם: **שראו באחד שהרג את הנפש.** ופלוגתא דר' מאיר ורבנן נמי כגון שנמצא אחד מן השלשה קרוב או פסול ורואה ושתק ולא התרה ר' מאיר סבר לה כר' יוסי דאמר בדיני נפשות לא שנא התרה ולא שנא שתק עדותן בטלה ורבנן סברי כרבי דהיכא דשתק מתקיים העדות בשאר ומיקטלא: **בבדיקות.** זה אומר לבנים: **בחקירות.** איזה יום ואיזו שעה וכיוצא בהם שהעדים באים על ידיהם לידי הזמה. ורבי מאיר סבר הכמשה בדיקות ורבנן סברי כיון דבחקירה נמצאו מכוונים הכמשה דבדיקות לאו הכמשה היא דלא רמו סהדי אלעמייהו למיבדק כולי האי: **בעוקצי תאנים.** שאמרו העדים תחת תאנה נעשה מעשה אמר לו תאנה זו עוקציה דקין או עוקציה גסין. עוקצין זנבות תאנים כמו (סוכה דף לד:) ניטל עוקצו: **עדי הבעל נהרגין.** שבאו להורגה: **ואין משלמין ממון.** אע"פ שהיו מפסידין אותה כתובה אין משלמין כתובה הבאת כתובה כדין שאר זוממי כתובה במסכת מכות (דף ג:) דכיון דבשבילה הן נהרגין אין משלמין לה ממון דמתחייב בנפשו פטור מן התשלומין דכתיב (שמות כא) לא יהיה אסון ענוש יענש ואי משום מאה סלע דהוו בעו לאפסודיה לאב והוה ליה לה"כ מה יעשו שני אחים ואחד שראו באחד שהרג את הנפש. ופלוגתא דר' מאיר ורבנן נמי כגון שנמצא אחד מן השלשה קרוב או פסול ורואה ושתק ולא התרה ר' מאיר סבר לה כר' יוסי דאמר בדיני נפשות לא שנא התרה ולא שנא שתק עדותן בטלה ורבנן סברי כרבי דהיכא דשתק מתקיים העדות בשאר ומיקטלא: **בבדיקות.** זה אומר לבנים: **בחקירות.** איזה יום ואיזו שעה וכיוצא בהם שהעדים באים על ידיהם לידי הזמה. ורבי מאיר סבר הכמשה בדיקות ורבנן סברי כיון דבחקירה נמצאו מכוונים הכמשה דבדיקות לאו הכמשה היא דלא רמו סהדי אלעמייהו למיבדק כולי האי: **בעוקצי תאנים.** שאמרו העדים תחת תאנה נעשה מעשה אמר לו תאנה זו עוקציה דקין או עוקציה גסין. עוקצין זנבות תאנים כמו (סוכה דף לד:) ניטל עוקצו: **עדי הבעל נהרגין.** שבאו להורגה: **ואין משלמין ממון.** אע"פ שהיו מפסידין אותה כתובה כיון דאין משלמין הבאת כתובה כדין שאר זוממי כתובה במסכת מכות (דף ג:) דכיון דבשבילה הן נהרגין אין משלמין לה ממון דמתחייב בנפשו פטור מן התשלומין דכתיב (שמות כא) לא יהיה אסון ענוש יענש ואי משום מאה סלע דהוו בעו לאפסודיה לאב והוה ליה כ"כ ולרבי מאיר לא שייך כבוד דאשווים דלא היה כאן חיוב מיתה דהוכחשו בבדיקות: **עדי האב נהרגין ומשלמין ממון.** מיתה דאמאי נהרגין דאנו אמרי לא לחייב עדי הבעל באנו אלא לחייב הבעל ממון קאמינא כיון שלא התרו בהן דעדים זוממין לא בעו התראה וכה"ג אמרינן לקמן בפרק היו בודקין (דף מא:) למאן דאמר חבר מ"ל התראה עדי נערה המאורסה אין נהרגין מתוך שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו וי"ל דהכא שאני כיון שיודעים דבאים להרוג את האשה יודעים שיהרגו אותן אם יזמו דלא אפשר להיות זה בלא זה אבל האם לא ידעי שהיתה מחיירה אי נמי לא ידעי דחבר מ"ל התראה והא דפריך התם אלא אשה מחיירה דקיימא לן [10](כר') יוסי ב"ר יהודה דמיקטלא היכי משכחת לה הוה מלי לשנויי כגון דידעי שהיא מחיירה וידעי שחבר מ"ל התראה: **ממון לזה ונפשות לזה.** הא דמקשה בפרק כילד הרגל (כ"ק דף כב: ד"ה בגדין) דפטר התם אפילו בגדי דחד ובגדא דחד מפורש במקום אחר: **לרצונו רשע הוא.** ואע"ג דרבא בעי רשע דחמס בפרק זה בורר (לקמן דף כז.) הלי כמו רשע דחמס הוא דומיא דאוכל גזילות לתיאבון כיון שעובר להנאתו על דעת קונו כמו כן היה עושה בשביל הנאת ממון ומעיד שקר והא דאמר התם (דף כו:) התשוב על הערייות כשר לעדות פירש בקונטרס [11]לאו דאיכא סהדי שבא על הערוה אלא שהוא גם בעריות ומתייחד עמהן והלי דקאמר מרבעים בבהמה וכשר היינו משום דמלקין על ייחוד כל העריות חוץ מאשת איש דמלקין על לא טובה השמועה אי נמי התם כשר משום דילרו תוקפו כ"כ וחשוב כאנוס אבל מרביעה אין ילרו תוקפו כ"כ א"נ ה"ג ילרו תוקפו וכשר לעדות אחרת ולא מרביעה דחשוב על הדבר לא דנו ולא מעידו והא דפריך בפ"ק דמכות (דף ו. ושם) נרבע יליל אין לפרש דיליל פסול מחמת שהוא הרובע שרבעו לאונסו שכך היה נראה לפרש דומיא דהרוג יליל דהכי[12] מוכח דלאונסו כשר ואין שונאו כמו הרוג ועוד דהרוג גופיה מצינא לפרש דלא מיפסל מחמת שנאה אלא מחמת שהוא עריה ואינו ראוי להעיד ונראה לפרש דהתם מנרבע לרצונו פריך ואע"ג דלרבא כשר התם אייני שיש עדים שנרבע לרצונו דאז אינו ראוי להעיד והוי נמצא עד אחד מהן פסול ועדותן בטלה וק"ק דיש דנרבע לרצונו אייני בחנם נקט לבסוף הורג ורובע יליל פירוש יליל על עצמם דמנרבע לרצונו דאייני ביה הוי מלי למיפרך אחמי שיליל את עצמו וי"מ דמהורג ונרבע כשהם קרובים פריך דיליל וכ"מ ה"ג הא כתיב ביה (שמות כא) מכה אביו ואמו וגו' אף על פי שהוא קרוב ונרבע נמי כתיב ערות אביך ואיכא למאן דדרים לקמן (דף מד.) ערות אביך ממש:

ואין אדם משים עצמו רשע. הקשה ר"י בר' מרדכי מדקאמר בפ"ב דכתובות (דף יח: ושם) העדים שאמרו כתב יהיו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו נאמנים ואמר רמי בר חמא בגמרא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אנוסים מחמת ממון אין נאמנים מ"ט אין אדם משים עצמו רשע ורבא הוא דמסיק התם הכי והשתא אמאי לא פלגינן דיבורא ונהימנינהו במאי דקאמרי שהיו אנוסים אבל לא מחמת ממון ונראה דהכיא דכתובות אתיא כמאן דאמר כיש נוחלין (ב"ב דף קנד: ושם) דלא פלגינן דיבורא בחד גופא פי' בחד גופא כמו גירשתי את אשתי דלא פלגינן דיבורא בחד גופא דלא מהימן לשעבר ומהימן להבא וכן אנוסין היינו מחמת ממון שעל עצמו הוא מעיד כן דאי מהימנת ליה שהוא אנוס מהימנה שהוא מחמת ממון נאנס וכן פלוני רבעו לרצונו אין לפרש דלא מהימן במאי דקאמר לרצונו אלא פלגינן דיבורא דומר שרבעו לאונסו דא"כ הוה בחד גופא ובמקלא מהימן אהאי גופא ובמקלא לא מהימן אלא פלגינן דומר שרבעו אבל לא שרבעו וכן מוכח מפלוני רבע שורי דאי הוה אמרי' אדם קרוב אצל ממונו ה"א דמהימן דומר שרבע שור אחר אבל לא שורו דבשורו אין שייך לחלק בין אונס לרצון וכן מוכח ההוא דזה בורר (לקמן דף כה.) דחד אמר לדידי אוחפן ברגיתא דמהימן שהלוה בריבית אבל לא לדידיה ומדע דאם היה כהן נשוי אחותו והוא ואחר מעידין שפלוני בא עליה סברא היא לרבא דמצטרפין להורגו אבל לא להרגה אפילו בעלה אע"פ שנאסרת באונס ואע"ג דבהכיא דכתובות (דף יח: ושם) פלגינן דמהימנינן להו במאי דאמרי כתב ידינו הוא זה היינו אפי' בלא טעמא דפלגינן ועוד יש לומר דהתם בכתובות כיון דקיום שטרות דרבנן דעדים שחתומין על השטר נעשה כמי שנתקרע עדותן בב"ד לא פלגינן דיבורא לומר שאנוסין היו מחמת נפשות ואע"ג דאשכחן (גיטין דף ח:) פלגינן דיבורא גבי עבד שהביא גיטו וכתוב בו עלמך ונכסי קניין לך דאמר רבא עלמו קנה ונכסיו לא קנה לא דמי דהתם כך הוא נוהג בכל שטרות דעלמא דנגנו אשה ונגנו שחרור הימנוהו רבנן על ידי בפני נכתב ובפני נחתם ובשאר שטרות הלריכו קיום:

אבל

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פכ"ז מהל' עדות הלכה י (וס"ג מהל' נערה הלכה יז):
עה ב ג מיי' פי"ב מהל' עדות הלכה כ סמג לאוין ריד עוש"מ מ"מ סימן לד סעיף כו (וכנ"ל אלפס פ"ג דמכילתין דף רפא):

רבינו חננאל

אי בעי תימא כגון שהתרו בה ולא התרו בה עדיה ר' מאיר כר' יוסי וחכמים כרבנן. אי בעי תימא כגון דאתכחשו העדים בבדיקות ור' מאיר כבן זכאי וחכמים כרבנן. אמר רב יוסף הביא הבעל עדים שזינתה ונמצאו זוממין עדי הבעל נהרגין ואין משלמין ממון נמצאו המזימין זוממין המזימין שבאו להזים נהרגין ומשלמין ממון לבעל ונפשות לעדים. אמר רב יוסף פלוני רבעו לאנסו הוא ואחד מצטרפין להרגו לרצונו רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד. רבא אמר אדם קרוב אצל עצמו ועדות הקרוב פסולה היא ואין אדם משים עצמו רשע וכן אם אמר פלוני

מסורת הש"ס

1. על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד: דברים יז ו
2. לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס: שמות כג א

הגהות הב"ח

(א) תוספות ד"ה ר' יוסי וכו' הייני ר' יוסי כל"ל ותוס' כ' מתחק: (ב) ד"ה כפלוגתא וכו' אמא יש לת עדי האב והרי כבר דלא הבחישום ולעיל: (ג) בא"ד לאו כלום הוא לי נמי:

מוסף רש"י

בעוקצי תאנים. שהיו מעידים עליו שהרגו תחת תאנה וכדק בן מזלי תאנה זו עוקציה גסין או דקין. עוקץ, זנב הפרי, מקום חיבורו לאילן (לקמן מ.). מצטרפין להרגו. אם הרוגע (ינבמות כה.). ואין אדם משים עצמו רשע. אין אדם מעיד את עדותו עדות אבל עצמו לישעות רשע, והא דקי"ל הולאת פיו במאה עדים דמי, הני מילי למחוייב אבל לקנקא ולענינם מלקות וליפסל לא (שם כה.) דהא אין קרוב מעיד לא לזכות ולא לחובה ואדם קרוב אבל עצמו (לקמן כה.).

תורה אור השלם

1. על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד: דברים יז ו
2. לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס: שמות כג א

מסורת הש"ס

(א) מכות יב., כ) לקמן מ. מת. פפ.: ג) רש"ל. ד) יבמות סה. [פ"ס]. ה) לקמן י. סה. כתובות יח: יבמות סה.: ו) מס' ר"ה כל"ל. ז) [כ"ל מלינא דר'], ח) [למיני תוספות שם ד"ה המחוור]. ט) [כפ"ל: דהכא].

(ל) מכות יב., כ) לקמן מ. מת. פפ.: ג) רש"ל. ד) יבמות סה. [פ"ס]. ה) לקמן י. סה. כתובות יח: יבמות סה.: ו) מס' ר"ה כל"ל. ז) [כ"ל מלינא דר'], ח) [למיני תוספות שם ד"ה המחוור]. ט) [כפ"ל: דהכא].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com